

การวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560)
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
The Curriculum Analysis and Evaluation of Bachelor of Arts in
Educational Communications and Technology Program
(The Revised Curriculum 2017)
Faculty of Education in Ramkhamhaeng University

อัญชลี วิมลศิลป์¹, พิมพ์ชนก โพธิ์ปัสสา²
Uncharee Vimolsilp¹, Pimchanok Photipussa²

Receive: 15 พฤษภาคม 2566 Revised: 16 มิถุนายน 2566 Accepted: 20 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) ในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPPI กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วย อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน 7 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้าย 11 คน บัณฑิต 9 คน และผู้ใช้บัณฑิต 8 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการวิจัยพบว่า (1) ด้านบริบท โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.55) (2) ด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.55) (3) ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.50) (4) ด้านผลผลิต โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.59) และ (5) ด้านผลกระทบ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.59)

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ; Lecturer in Educational Technology, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand; e-mail: uncharee@rumail.ru.ac.th

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ; Lecturer in Educational Technology, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand.

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were to analyze and evaluate the curriculum of Bachelor of Arts in Educational Communications and Technology Program (The Revised Curriculum 2017), Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, about context, input, process, product, and impact. The researcher used a CIPPI model of evaluation. The sample groups used in the research included 38 persons: 7 lecturers, among whom are either full-time lecturers or those responsible for curriculum or both, 3 senior experts, 11 final year undergraduate students, 9 graduates or alumni, and 8 employers. The research instruments consisted of questionnaires and opinion interviews on the Bachelor of Arts in Educational Communications and Technology Program (The Revised Curriculum 2017), Faculty of Education, Ramkhamhaeng University. Percentage (%), mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.) and content analysis were used to analyze data. The results of the research were as follows: (1) The context as a whole found that the curriculum was appropriate at the high level ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.55). (2) The input factor as a whole found that the curriculum was appropriate at the high level ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.55). (3) The process as a whole found that the curriculum was appropriate at the high level ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.50). (4) The product as a whole found that the curriculum was appropriate at the high level ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.59). (5) The impact as a whole found that the curriculum was appropriate at the high level ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.59).

KEYWORDS: Curriculum valuation, Bachelor of Arts, Educational communications and technology program

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการนำทางการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดวิสัยทัศน์ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เป็นแผนหลักในดำเนินการสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมถึงการปรับโครงสร้างประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0 โดยมีนโยบายที่มุ่งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559, หน้า 17-22; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560, หน้า 2-11)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นมหาวิทยาลัยแบบตลาดวิชาที่ยึดหลักการเปิดโอกาสและขยายโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิต อย่างเสมอภาค เทาเทียมและเป็นธรรม เพื่อผลักดันให้ประชาชนได้รับสิทธิทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ผลิตบัตินี้ทำให้มีความรู้คุณธรรม โดยหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ตระหนักถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายของมหาวิทยาลัย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม จึงมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรมาอย่างต่อเนื่อง โดยหลักสูตรปัจจุบันที่ใช้ในการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2564 หลักสูตรจะต้องมีการพัฒนามาตรฐานและมีคุณภาพในทุก 5 ปี ตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จึงจะต้องมีการประเมินมาตรฐานหลักสูตรกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่สำคัญมากต่อการพัฒนาหลักสูตรในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้พิจารณาความสำเร็จของหลักสูตรต่าง ๆ โดยเฉพาะเมื่อมีการนำหลักสูตรไปใช้แล้วการประเมินหลักสูตรจะเป็นข้อมูลที่สำคัญที่จะสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในระยะต่อไป (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2564; มาเรียม นิลพันธุ์, 2555, หน้า 1; สุปัญญา ขาดง, 2561, หน้า 3)

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรนั้นมีรูปแบบหลากหลายโดยขึ้นอยู่กับความต้องการและการนำเสนอเทศที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจหรือตัดสินใจคุณค่า เช่น รูปแบบประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริฟเวน (Scriven) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเตค (Stake) หรือรูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบ CIPP ของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ซึ่งจากการศึกษารูปแบบการประเมินหลักสูตรของ ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม (2550 อ้างถึงใน อีระพงษ์ จันทร์ยาง, 2560, หน้า 3) และงานวิจัยของจรรยา ดาสา (2553 อ้างถึงใน อีระพงษ์ จันทร์ยาง, 2560, หน้า 3) ที่ศึกษาการประเมินและติดตามผลหลักสูตรการศึกษา พบว่า การประเมินหลักสูตรส่วนใหญ่ใช้รูปแบบ CIPP model ประกอบด้วยการประเมินด้านบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จึงมีความจำเป็นที่วิเคราะห์และประเมินหลักสูตรฯ โดยเลือกใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เนื่องจากเป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เพื่อนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสาร

การศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) ในด้านต่อไปนี้ (1) ด้านบริบท (2) ด้านปัจจัยนำเข้า (3) ด้านกระบวนการ (4) ด้านผลผลิต และ (5) ด้านผลกระทบ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบ CIPPI ของ Stufflebeam ในการวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประกอบด้วย

1. ด้านบริบท (Context Evaluation) โดยประเมินวัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร กระบวนวิชา
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) โดยประเมินการบริหารและการพัฒนาอาจารย์ การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล สภาพแวดล้อมและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
3. ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) โดยประเมินการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล
4. ด้านผลผลิต (Product Evaluation) โดยประเมินคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
5. ด้านผลกระทบ (Impact Evaluation) มีการประเมินเกี่ยวกับการนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ และการพัฒนาบัณฑิตให้มีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษา

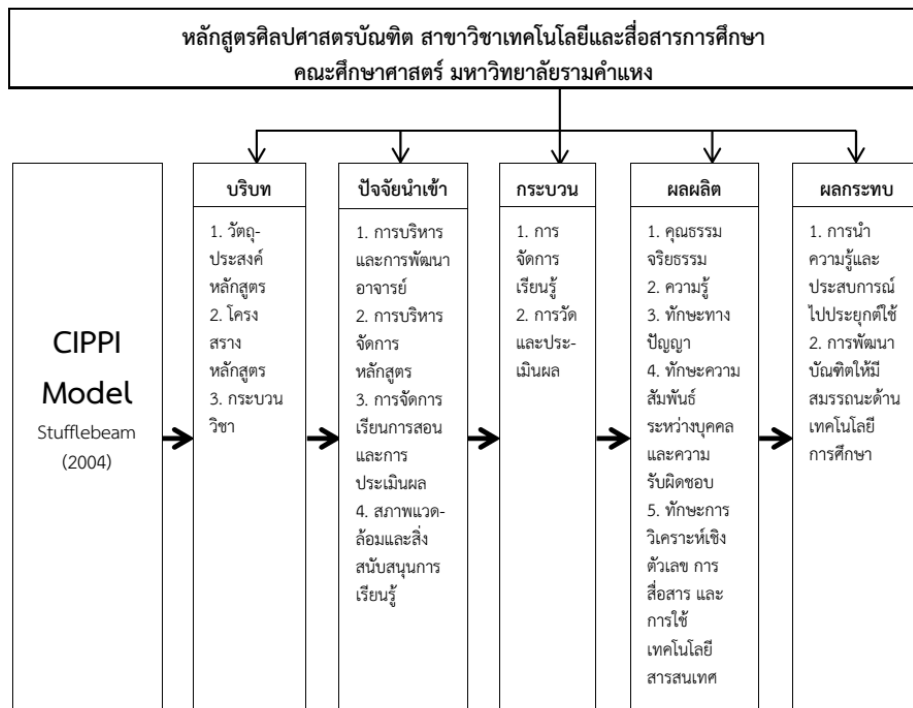
กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การประเมิน “CIPPI Model” ของ Stufflebeam เพื่อเป็นแนวทางในการประเมิน และเพิ่มการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation: I) เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับบัณฑิตภายหลังการจบการศึกษา (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555, หน้า 31-32) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านบริบท เป็นการประเมินที่พิจารณาสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้หลักการและเหตุผลมากำหนดวัตถุประสงค์การประเมินสภาพแวดล้อม ซึ่งประเด็นของการประเมินจะครอบคลุมเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร
2. ด้านปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินที่มีเป้าหมายในการค้นหาข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครอบคลุมเกี่ยวกับงบประมาณ สถานที่ คุณลักษณะ คุณวุฒิ ประสิทธิภาพผู้สอน จำนวน คุณภาพผู้เรียน พื้นฐานความรู้ ผู้เรียน สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ หนังสือตำรา เอกสารหลักสูตร เวลา รวมถึง การสนับสนุนส่งเสริมของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
3. ด้านกระบวนการ เป็นการประเมินที่มีเป้าหมายค้นหาข้อดี ข้อด้อย จุดเด่น จุดอ่อนหรือจุดที่ควรพัฒนาของรูปแบบการใช้หลักสูตรที่คาดหวัง เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือก

วิธีดำเนินการต่อไป ประเด็นการประเมินครอบคลุมเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตร การนิเทศ การกำกับติดตาม การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา

4. ดานผลผลิต เป็นการประเมินที่มีเป้าหมายในการตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนว่า ผลลัพธ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่คาดหวังไว้หรือไม่เพียงใด ประเด็นการประเมินครอบคลุมเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ผลการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติ พฤติกรรม



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยนี้ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวนทั้งสิ้น 38 คน จำแนกได้ดังนี้

1. อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 7 คน
2. ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน
3. นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 11 คน
4. บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 9 คน

5. ผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่

1. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) สำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน
2. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ
3. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้าย
4. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) สำหรับผู้ใช้บัณฑิต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ใช้บัณฑิต โดยการเตรียมแบบสัมภาษณ์เพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ใช้บัณฑิต รวมถึงการเตรียมอุปกรณ์การบันทึก และนัดหมายวันเวลาสัมภาษณ์ สำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้าย และศิษย์เก่า/บัณฑิต ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามหลากหลายวิธีการ ได้แก่ การส่งแบบสอบถามให้โดยตรง การส่งทางไปรษณีย์ อิเล็กทรอนิกส์ และการส่งผ่านไลน์แอปพลิเคชัน จากนั้น จึงรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายโดยไขความถี่ และร้อยละ
2. วิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)
3. วิเคราะห์ข้อความปลายเปิด (open-end questions) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ และขอคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากการสอบถามความคิดเห็น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านบริบท พบว่า โดยภาพรวมหลักสูตรฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.55) โดยความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร และรายวิชาเฉพาะ มีดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.57) โดยประเด็นความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมปัจจุบัน ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.55) และแนวโน้มความต้องการของสังคมในอนาคต อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.58) ซึ่งกลุ่มเป้าหมายให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ควรกำหนดวัตถุประสงค์ให้เฉพาะเจาะจงหรือชัดเจนมากขึ้น สะท้อนให้เห็นความสำคัญของหลักสูตร และในบางข้อไม่ควรกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เช่น การเปิดโอกาสให้นักศึกษาสาขาวิชาอื่นนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาในหลักสูตรไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ และการนำไปใช้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น สำหรับการกำหนดอาชีพที่สามารถประกอบได้หลังสำเร็จการศึกษา ควรคำนึงถึงว่า กระบวนวิชาที่ระบุในหลักสูตรสามารถพัฒนาทักษะผู้เรียนไปสู่การประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้หรือไม่ และอาชีพที่ควรเพิ่มเติมลงไปหลักสูตรอีก 1 อาชีพคือ นักออกแบบการเรียนรู้ (learning designer) เพราะเป็นขอบข่ายของสาขาวิชานี้ และเนื่องจากภูมิการศึกษาเป็นศิลปศาสตรบัณฑิต บัณฑิตที่จบการศึกษาจะสามารถประกอบอาชีพครูหรือบุคลากรทางการศึกษาได้หรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ ควรพิจารณาถึงอาชีพต่าง ๆ ในยุคปัจจุบันที่บัณฑิตสามารถจะเข้าสู่อาชีพเหล่านี้ได้ เช่น ยูทูบเปอร์ (YouTuber) ผู้ผลิตรายการใน Netflix ทั้งที่อยู่เบื้องหน้าหรือเป็นฝ่ายผลิตเบื้องหลัง ผู้ผลิตสื่อสตรีมมิ่ง (Streaming) หรือพอดแคสต์ (Podcast) อาชีพวิทยากรทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ อาชีพด้านการถ่ายทอดความรู้ในฐานะเป็นผู้นำเสนอไม่ใช่ฝ่ายสนับสนุนหรืออยู่เบื้องหลัง เป็นต้น

2) โครงสร้างของหลักสูตร โดยภาพรวมและรายข้อมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.47) โดยกลุ่มเป้าหมายมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ควรพิจารณาในเรื่องของการวางกระบวนวิชาในโครงสร้างหลักสูตรที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งแล้วสามารถนำไปต่อยอดในการประกอบอาชีพหรือสร้างทำประโยชน์ให้กับอาชีพตนเองได้

3) รายวิชาเฉพาะ โดยภาพรวมและรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.62) โดยกลุ่มเป้าหมายมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ควรปรับรายวิชาให้ทันสมัย ตอบโจทย์การทำงานในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะสื่อหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ สื่อความเป็นจริงเสมือน ความเป็นจริงเสริม ปัญญาประดิษฐ์ การผลิตคอร์สการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น สำหรับการกำหนดวิชาเอกบังคับหรือวิชาเอกเลือก ควรมีการจัดกลุ่มและปรับชื่อรายวิชาให้มีความชัดเจนน่าสนใจมากขึ้น สะท้อนเนื้อหาที่สอน ทั้งนี้ อาจมีรายวิชาใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับขอบข่ายงานทางเทคโนโลยีการศึกษาที่ขยายตัวตามเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าขึ้น เช่น ระบบการจัดเก็บและการใช้ความรู้ในองค์กร การใช้จิตวิทยาในงานเทคโนโลยีการศึกษา

2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.55) โดยประเด็นการบริหารและการพัฒนาอาจารย์นั้น อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์ผู้สอน มีความเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.32) ส่วนการบริหารจัดการหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.68) การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์ผู้สอนมีความเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.69) ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งสนับสนุนการ

เรียนรู้ พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์ผู้สอน นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้าย และบัณฑิต มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.64) โดยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า อาจารย์ควรมีทักษะการใฝ่รู้ใฝ่เรียนความรู้ใหม่ ๆ (self-learning) ตลอดเวลา ควรใช้หลักการการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcome-based education: OBE) มาใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตร ควรใช้การออกแบบวิธีการผสมผสานการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล และควรมีการจัดพื้นที่การเรียนรู้ในลักษณะ Co-working space

3. ด้านกระบวนการ จากการวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรในเรื่องการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล พบว่า โดยภาพรวมและรายข้อกลุ่มเป้าหมายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.50) โดยให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ควรเชื่อมโยงแต่ละวิชาในการจัดการเรียนรู้ ควรประเมินผลแบบองค์รวม มีการวัดความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียน รวมถึงส่งเสริมสมรรถนะและทักษะที่หลากหลายให้กับผู้เรียน

4. ด้านผลผลิต จากการวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรในด้านผลผลิตในเรื่องของคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า โดยภาพรวมและรายข้อกลุ่มเป้าหมายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.59) โดยให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ผู้ใช้บัณฑิตมักมีความคาดหวังคุณลักษณะบัณฑิตในด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมาก จึงควรให้ความสำคัญในทักษะทั้งสองข้อนี้ โดยส่งเสริมให้บัณฑิตมีคุณลักษณะในเรื่องการมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบจะช่วยเสริมสร้างให้บัณฑิตสร้างหรือคิดค้นนวัตกรรมการศึกษาได้ ทักษะการสืบค้น ติความ และประเมินสารสนเทศ ในด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ควรเน้นการเรียนรู้แบบโครงการเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน สำหรับด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หลักสูตรควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะในเชิงวิเคราะห์ทั้งทางตัวเลขและการใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสอดคล้อง และการเข้าถึงแหล่งข้อมูล นอกจากนี้ ควรให้ความรู้พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการนำข้อมูลจากคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตมาใช้อย่างถูกต้อง

5. ด้านผลกระทบ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.59) โดยในเรื่องของการนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มเป้าหมายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.56) ส่วนการพัฒนาบัณฑิตให้มีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.62) โดยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ในเรื่องของการนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้นั้น ควรเพิ่มประสบการณ์และทักษะให้กับนักศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการพูดเพื่อเสนอแนวคิดหรือรูปแบบธุรกิจแนวสตาร์ทอัพ (Pitching) เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสฝึกฝนการนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานเชิงวิชาชีพและวิชาการ อีกเรื่องหนึ่ง คือ การพัฒนาบัณฑิตให้มีสมรรถนะ

ด้านเทคโนโลยีการศึกษาซึ่งโดยภาพรวมมีความเหมาะสมแล้ว นอกจากนี้ ควรส่งเสริมทักษะให้กับผู้เรียน และบัณฑิตเกี่ยวกับการคิดแบบมองภาพใหญ่ และทักษะการสรุปเรื่อง บัณฑิตควรมีทักษะในการบูรณาการวิธีการ เทคนิค หรือกลยุทธ์ และสามารถสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้อื่นได้ ควรมีทักษะในการยืดหยุ่นปรับตัว และปรับประยุกต์ใช้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ได้ ควรมีชุดความคิด (mindset) ของตนเอง และควรมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และนวัตกรรม 4 ด้าน (4Cs) ได้แก่ การสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้ ควรมีทักษะเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การทำวิจัยหน้าเดียวและการวิจัยการออกแบบ (Design research) เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม

การอภิปรายผล

การวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ดานบริบท พบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด อย่างไรก็ตาม กลุ่มเป้าหมายมีความเห็นว่า หลักสูตรควรกำหนดวัตถุประสงค์ให้เฉพาะเจาะจงหรือชัดเจนยิ่งขึ้น สะท้อนความสำคัญของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งทิศา จันทน์วัฒนวงษ์ (2557, หน้า 135) และ อารัง บัวศรี (2542, หน้า 160, 163) ที่อธิบายว่า วัตถุประสงค์หลักสูตรเป็นสิ่งที่ใช้กำหนดทิศทางของหลักสูตรว่า หลักสูตรนั้นมีเป้าหมายและมีเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอย่างไร ดังนั้น จึงควรกำหนดวัตถุประสงค์หลักสูตรโดยกำหนดจุดมุ่งหมายปลายทางสูงสุด ซึ่งเป็นความมุ่งหวังในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรของสาขาวิชานี้ให้ชัดเจนขึ้น โดยอาจกำหนดในเรื่องของการเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะความสามารถ หรือสมรรถนะต่าง ๆ ที่บัณฑิตสามารถนำวิชาความรู้จากหลักสูตรไปใช้ในการประกอบอาชีพและปฏิบัติหน้าที่ในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับ โครงสร้างหลักสูตรพบว่า มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกลุ่มเป้าหมายเสนอว่า ควรพิจารณาในเรื่องของการวางรายวิชาในโครงสร้างหลักสูตรที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งแล้วสามารถนำไปต่อยอดในการประกอบอาชีพหรือสร้างทำประโยชน์ให้กับอาชีพตนเองได้ ทั้งนี้ เนื่องจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ได้เปลี่ยนไปจากอดีต อันเกิดจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษา ตลาดแรงงาน เกิดอาชีพใหม่ ๆ ขึ้น และอาชีพเก่าบางอาชีพได้ลดความสำคัญลง ปริมาณความรู้มีอัตราเติบโตสูง สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งรูปแบบการศึกษาแบบเก่าอาจไม่สามารถรองรับการสร้างอาชีพให้กับคนรุ่นใหม่ตลอดชีวิตได้อีกต่อไป (พสุ เดชะรินทร์, 2561; ณรินทร์สร์ จิตพิทักษกุล, 2563; สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), 2560) นอกจากนี้ ด้านรายวิชาเฉพาะ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มเป้าหมายมีความเห็นว่า รายวิชาในหลักสูตรควรปรับให้ทันยุคทันสมัย โดยเฉพาะเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น สื่อใหม่หรือสื่อออนไลน์ สื่อความเป็นจริงเสมือน ความเป็นจริงเสริม ปัญญาประดิษฐ์ การผลิตคอร์ส การเรียนการสอนออนไลน์ เป็นต้น นอกจากนี้ การกำหนดวิชาเอกบังคับหรือวิชาเอกเลือก ควรมีการจัดกลุ่มและปรับชื่อรายวิชาให้มีความชัดเจนและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น สะท้อนถึงเนื้อหาที่จะสอน ทั้งนี้ อาจมีรายวิชาใหม่ ๆ ที่สอดคล้อง

กับขอบข่ายงานทางเทคโนโลยีการศึกษาที่ขยายตัวตามเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าขึ้น อาทิ ระบบการจัดเก็บและการใช้ความรู้ในองค์กร การใช้จิตวิทยาในงานเทคโนโลยีการศึกษา หรือเทคโนโลยีการศึกษากับจิตวิทยา สอดคล้องกับข้อมูลงานวิจัยของ HolonIQ ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มแหล่งข้อมูลตลาดการศึกษาและงานวิจัยทางการศึกษาระดับโลก (ณัณณาสร์ ฐิติพัทธกุล, 2563) ที่สรุปข้อมูลโดยใช้ Machine Learning วิเคราะห์ข้อมูล 5,000 จุดจากแหล่งข่าวชั้นนำทั่วโลก รวมถึง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจาก World Bank, OCED และ UNESCO โดยสรุปว่า ระบบการศึกษาจะยังคงเป็นแหล่งการเรียนรู้หลัก แต่จะเผชิญความท้าทายเรื่องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัย และความต้องการ reskill ในอาชีพต่าง ๆ และจะเกิดสถาบันการเรียนรู้ในรูปแบบที่เน้นทักษะอาชีพโดยเฉพาะที่อาจอยู่ในรูปแบบการร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อสร้างหลักสูตรที่เน้นทักษะที่นำไปใช้ในการทำงานได้จริง ไม่นาน ทฤษฎี เรียนจบหลักสูตรก็สามารถสมัครงานในตำแหน่งนั้น ๆ ได้ทันที โดยการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดเฉพาะนักศึกษา แต่รองรับคนทั่วไปที่ต้องการเปลี่ยนสายงานตัวเองก็สามารถเรียนได้เช่นกัน

2. ดานปัจจัยนำเข้า พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่า อาจารย์ควรมีทักษะการใฝ่รู้ใฝ่เรียนความรู้ใหม่ ๆ (self-learning) ตลอดเวลา สอดคล้องกับ เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และคณะ (2550, หน้า 51) ที่อภิปรายว่า ในการจัดการเรียนการสอนควรจัดผู้สอนที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในรายวิชาตามหลักสูตร และสอดคล้องกับ นคร ละลอกน้ำ (2560, หน้า 129) ที่อภิปรายผลการประเมินหลักสูตรสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษว่า องค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้หลักสูตรมีคุณภาพก็คือ หลักสูตรนั้นมีการจัดผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่สอน รู้จักวิธีการถ่ายทอดความรู้และการใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ซึ่งหากพิจารณาถึงข้อมูลเหล่านี้จะเห็นว่า การพัฒนาอาจารย์เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะเรื่องของการส่งเสริมให้อาจารย์มีทักษะในการใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลาซึ่งก็คือทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั่นเอง อันถือเป็นทักษะสำคัญของคนในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ โดยหลักสูตรควรใช้หลักการการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcome-based education: OBE) มาใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน คือ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ การเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพของตนมากกว่าการเน้นกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งสมรรถนะที่เฉพาะเจาะจง เพื่อให้สอดคล้องตามความต้องการของบทบาทวิชาชีพและสังคม (สุริย์ จินเรือง, วิภาศิริ นราพงษ์ และปวิณภัทร นิธิตันติวัฒน์, 2561, หน้า 209)

3. ดานกระบวนการ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่า ควรเชื่อมโยงแต่ละวิชาในการจัดการเรียนรู้ ควรประเมินผลแบบองค์รวม มีการวัดความก้าวหน้าและการพัฒนาของผู้เรียน รวมถึงส่งเสริมสมรรถนะและทักษะที่หลากหลายให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับ เอกนถุน บางท่าไม้ และคณะ (2560, หน้า 109) ที่เสนอว่า กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของหลักสูตรนั้นจะให้ความสำคัญในทุกประเด็น ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา กิจกรรมนักศึกษา รวมถึง การวัดและประเมินผล และจากงานวิจัยของ นลินทิพย์ พิมพ์กัลลัด และคณะ (2560, หน้า 93) พบว่า การจัดการเรียนรู้และประเมินผลแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยองค์รวม ซึ่งมีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การใช้กรณีศึกษา รวมถึงการลงมือปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนเกิดการปรับตัวในการทำงานร่วมกัน มีความกระตือรือร้นและคิดวิเคราะห์รอบด้านมากขึ้น รวมถึงต้องผสมผสานหลายทักษะเข้าด้วยกันในการลงมือ

ปฏิบัติงานจริง แสดงให้เห็นว่า การเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนการสอนและส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน

4. ดานผลผลิต พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่า ควรให้ความสำคัญในด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมาก เนื่องจากผู้ใช้งานบัณฑิตจะมีความคาดหวังคุณลักษณะบัณฑิต ควรส่งเสริมให้บัณฑิตมีคุณลักษณะเรื่องการคิดอย่างเป็นระบบ ทักษะการสืบค้น ติความ และประเมินสารสนเทศ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างให้บัณฑิตมีทักษะในการสร้างหรือคิดค้นนวัตกรรมการศึกษาได้ ควรเน้นการเรียนรู้แบบโครงงานเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และควรส่งเสริมเรื่องบุคลิกภาพให้กับผู้เรียน สำหรับด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หลักสูตรควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะในเชิงวิเคราะห์ ทั้งทางตัวเลขและการใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสอดคล้อง และการเข้าถึงแหล่งข้อมูล สอดคล้องกับ อภินิภัก จิตรกร (2559, หน้า 34) พบว่า ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์สูงที่สุดเป็นลำดับแรก และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบเป็นเรื่องสำคัญในลำดับต่อมา นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ ธนภัทร มินา สุนทรา โตบัว และวรัทยา ธรรมกิตติภพ (2561, หน้า 33) สรุปว่า หลักสูตรควรส่งเสริมเรื่องเทคนิคทางสถิติหรือคณิตศาสตร์ และทักษะการพูดหรือการเขียนภาษาอังกฤษต่อนักศึกษามากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนขาดการฝึกทักษะการใช้ตัวเลขในการนำเสนอผลงานอย่างเป็นระบบ เน้นทักษะการปฏิบัติที่น้อยเกินไป รายวิชาทางคณิตศาสตร์ และภาษามีในหลักสูตรน้อย ดังนั้น หลักสูตรจึงควรส่งเสริมให้นักศึกษาและบัณฑิตเกิดทักษะดังกล่าว

5. ดานผลกระทบ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่า การนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้นั้น ควรเพิ่มประสบการณ์และทักษะให้กับนักศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการพูดเพื่อเสนอแนวคิดหรือรูปแบบธุรกิจแนวสตาร์ทอัพ เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกฝนการนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการทำงานเชิงวิชาชีพและวิชาการ สอดคล้องกับ อนงค์นถ หนันชัย (2563, หน้า 51) ที่อธิบายว่า ทักษะการนำเสนอเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำงานของทุกคนที่จะต้องฝึกฝน เพราะเป็นหนทางไปสู่ความสำเร็จในการอาชีพการงาน นอกจากนี้ วอร์เรน บัฟเฟตต์ ได้กล่าวว่า การพูดในที่สาธารณะเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็น ถ้ามีทักษะการนำเสนอที่ดี ทักษะนี้ก็เป็นสินทรัพย์ (เกรียงศักดิ์ นิธิพัฒนะชัย และชัยรัตน์ วงศ์จินดานนท์, 2558, หน้า 16) สำหรับการพัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษา โดยภาพรวมมีความเหมาะสมเนื่องจากในการจัดทำหลักสูตรภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษาได้คำนึงถึงขอบข่ายเทคโนโลยีการศึกษาของสมาคมสื่อสารและเทคโนโลยีการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (Association for Educational Communications and Technology: AECT) ตามที่ Seels และ Richey ได้ศึกษาไว้เมื่อ ค.ศ. 1994 ประกอบด้วย การออกแบบ การพัฒนา การใช้ การจัดการ การประเมิน (ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2559, หน้า 303) นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนและบัณฑิตมีทักษะการคิดแบบมองภาพใหญ่ การสรุปเรื่อง การบูรณาการ วิธีการ เทคนิค หรือกลยุทธ์ และสามารถสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้อื่นได้ รวมถึง ทักษะการ

ยืดหยุ่น ปรับตัว และปรับประยุกต์ใช้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และควรมีชุดความคิด (Mindset) ของตนเอง และควรมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และนวัตกรรม 4 ด้าน (4Cs) ได้แก่ การสร้างสรรค์ และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ควรมีทักษะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การทำวิจัยหน้าเดียวและการวิจัยการออกแบบ (Design research) เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งทักษะดังกล่าวมานั้นถือว่าเป็นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ ศรีญา จุฬาริ และจันทร์ทิรา เจริญ (2561, หน้า 222) และศุภกรใจ เจริญสุข จรัสศรี เพ็ชรคง และพัทธวรรณ ชูเลิศ (2559, หน้า 63) ที่อธิบายว่า การคิดอย่างเป็นระบบช่วยสร้างนิสัยการมองภาพรวมให้แก่ผู้เรียนและบัณฑิต สามารถจัดระเบียบ เชื่อมโยงความคิด มองปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์ต่าง ๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นต้องมีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การประสบความสำเร็จในชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านบริบท พบว่า วัตถุประสงค์หลักสูตรควรกำหนดให้ชัดเจนมากขึ้น โดยพิจารณาเป้าหมายการจัดการศึกษาตามหลักสูตรของสาขาวิชา สำหรับกระบวนการวิชา ควรปรับปรุงให้ทันยุคทันสมัยตอบโจทย์การทำงานในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะสื่อหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ และควรมีการจัดกลุ่มวิชาและปรับชื่อวิชาให้มีความชัดเจนและน่าสนใจมากขึ้น สะท้อนถึงเนื้อหาที่สอน สอดคล้องกับงานทางเทคโนโลยีการศึกษาที่ขยายตัวตามเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรฯ ควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาจารย์ การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล และติดตามอย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านกระบวนการ อาจารย์ประจำหลักสูตรและผู้สอนควรคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมสมรรถนะและทักษะต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน และใช้วิธีการประเมินผลแบบองค์รวมโดยวัดความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียน

1.4 ด้านผลผลิต อาจารย์ประจำหลักสูตรและผู้สอนควรคำนึงถึงความมุ่งหวังของหลักสูตรในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยเน้นเรื่องทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เนื่องจากคุณลักษณะทั้งสองด้านนี้เป็นที่ต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

1.5 ด้านผลกระทบ อาจารย์ประจำหลักสูตรและผู้สอนควรคำนึงถึงเรื่องหลักสูตรที่บัณฑิตสามารถจะนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ รวมถึงการพัฒนาบัณฑิตให้มีสมรรถนะทางเทคโนโลยีการศึกษา

1.6 ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรฯ ควรนำผลการวิเคราะห์และประเมิน รวมถึงข้อเสนอแนะไปเป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาให้เป็นหลักสูตรใหม่ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและผู้ใช้บัณฑิตต่อไป

1.7 ผลการประเมินหลักสูตรและความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย เหมาะสำหรับผู้บริหาร คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อตัดสินใจในการเลือกทิศทางการบริหารจัดการหลักสูตรฯ โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับจุดอ่อนที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงหลักสูตรอย่างเร่งด่วน เพื่อให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงกับความต้องการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ทุก 3 ปี เพื่อให้หลักสูตรสามารถปรับเปลี่ยนได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และเทคโนโลยี

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามผลการใช้หลักสูตรโดยแยกกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้าย บัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สถานประกอบการต้องการ และวิเคราะห์ติดตามความก้าวหน้าของหลักสูตรจากนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา

2.4 ควรมีการติดตามการใช้ประโยชน์จากการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ตามแนวคิดการใช้ประโยชน์จากการประเมิน (Utilization Focus Evaluation)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม*.

กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

เกรียงศักดิ์ นิธิพัฒน์ชัย, และชัยรัตน์ วงศ์จินดานนท์. (2558). *พรีเซนตชั่นเทพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ใจทิพย์ ณ สงขลา. (2559). อภิวัฒน์ขอบข่ายเทคโนโลยีการศึกษา: จากอนาล็อกสู่ศตวรรษนวัตกรรม ดิจิทัล. *วารสารครุศาสตร์*, 44(4), 294-313.

ณรินทร์สร์ จูติพิทักษกุล. (2563). *Education 2030-อนาคตการศึกษาในอีก 10 ปีข้างหน้า*.

<https://www.disruptignite.com/blog/education2030>

ธนภัทร มีนา, สุนทรา โตบัว, และวรทยา ธรรมกิตติภพ. (2561). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 12(27), 24-36.

ธำรง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบหลักสูตรและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

ธีระพงษ์ จันทร์ยาง. (2560). *การประเมินหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้รูปแบบ 5 ปี กรณศึกษา โรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- นคร ละลอกน้ำ. (2560). การประเมินหลักสูตรและความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต: กรณีศึกษาหลักสูตร การศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา (หลักสูตรต่อเนื่อง). *วารสารการศึกษาและการ พัฒนาสังคม*, 13(1), 119-131.
- นลินทิพย์ พิมพ์ก๊อด, นงลักษณ์ ทองศรี, จันทิราพร ศิรินนท์, พิสมัย ประชานันท์, อัจฉรา หลาวทอง, จตุพร จันทารมย์, และฤทัยภัทร ให้ศิริกุล. (2560). แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 12(2), 92-102.
- พลุ เดชะรินทร์. (2561). *คนรุ่นใหม่กับการเรียนรู้*.
<https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/645655>
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2564). *วิสัยทัศน์และพันธกิจ*.
<https://www.ru.ac.th/th/aboutUs/page?view=Vision>
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการ นิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รุ่งทิวา จันทน์พัฒน์. (2557). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชา การพัฒนาหลักสูตร: Curriculum Development* [เอกสารที่ไม่มีการตีพิมพ์]. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ศรัญญา จุฬาริ, และจันทิรา เจริญชัย. (2561). ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. *Veridian E-Journal*, 11(1), 2,220-2,232.
- ศุภกิจ เจริญสุข, จรัสศรี เพ็ชรคง, และพัทธวรรณ ชูเลิศ. (2559). ผลของการสอนที่เน้นการคิดอย่างเป็น ระบบและจิตสำนึกสาธารณะในบริบทของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จักรีรัช. *วารสารวิจัย ทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 10(2), 61-71.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานกฤษฎามนตรี, (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานกฤษฎามนตรี.
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (2560). *เทรนด์การเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ใน ยุคดิจิทัล*. https://www.okmd.or.th/okmd-opportunity/FutureLearningPlatform/899/Digilearn_infographic
- สุปัญญา ชาติ. (2561). การประเมินหลักสูตรจินตคณิต โดยใช้ CIPPIEST Model [วิทยานิพนธ์ปริญญา โทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สุรีย์ จินเรือง, วิชาศิริ นราพงษ์, และปวิณภัทร นิธิตันติวัฒน์. (2561). การศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์สาขา พยาบาลศาสตร์. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี*, 29(2), 207-216.
- เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และคณะ. (2550). รายงานการวิจัย เรื่อง การประเมินหลักสูตรปริญญา การศึกษาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนคริน ทรวิโรฒ.

- อนงค์นาถ ทนชัย. (2563). การใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะการนำเสนอของนักศึกษาในรายวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 7(1), 48-63.
- อภินัท จิตรกร. (2559). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 8(2), 19-35.
- เอกนถ บางท่าไม้, นัมนต์ เรืองฤทธิ์, อนิรุทธิ์ สติมัน, สมหญิง เจริญจิตรกรรม, และประทีน คล้ายนาถ. (2560). การประเมินผลหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 15(2), 101-111.